

En hyllning till Assar Lindbeck

Assars och mina vägar korsades redan i slutet på 1950-talet, då vi fann att vi hade många gemensamma intressen. Sedan dess har vi haft många fortsatta kontakter, professionellt på konferenser och privat vid Assar och Solveigs besök i New York. Jag blev tidigt imponerad av det djärva angreppssättet i hans bok om Den nya vänstern. Reformagendan i hans senare böcker om svensk ekonomisk politik har säkert haft stor betydelse. Han föreföll irriterad över dåligt ekonomiskt tänkande hos politiker och opinionsbildare.

Det känns hedersamt att bli inbjuden att delta i denna hyllning till Assar Lindbeck. Jag anser Assar vara en av de främsta svenska ekonomerna i Sveriges lysande förflutna, tillsammans med Knut Wicksell, Gustav Cassel, Bertil Ohlin och Gunnar Myrdal.

Första gången jag träffade Assar var någon gång kring 1958. Det var på en middag i New Haven när han besökte Yale under ett uppehåll i sina studier på hemmaplan och jag höll på att avsluta mina doktorandstudier där. Den avsevärda bredden i våra respektive intressen, speciellt våra gemensamma intressen – exempelvis penning- och finanspolitik och arbetsmarknaden – och det faktum att vi var unga (jag var 24 år och han var bara drygt tre år äldre) innebar att vi säkerligen skulle ha många fler utbyten i framtiden. Och det hade vi. Under de följande sex decennierna träffades vi ett stort antal gånger på internationella kongresser och i andra akademiska sammanhang – en gång under en hel månad i juli 1984 då jag besökte Institutet för internationell ekonomi i Stockholm och en gång under några dagar i juli 1990 när Assar besökte Siena Summer School, som anordnades av Axel Leijonhufvud och mig (mest av Axel).

Jag är glad att få denna möjlighet att beröra våra interaktioner och utbyten under denna anmärkningsvärt långa tidsperiod.

Jag tror det är korrekt att säga att jag inte hade följt Assars arbete på 1960-talet, eftersom jag precis hade erhållit min doktorsgrad 1959 och var upptagen med att utföra mitt uppdrag vid RAND Corporation. Sedan återvände jag till Yale för en anställning på Cowles Foundation i syfte att meritera mig för en fast professur. Det var inte förrän 1969–70, när jag under ett år var forskare vid Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences i Stanford, som jag fick tid att återuppta läsning av andras nya och omfattande verk. Av en slump så var det vid just denna tid – i början på 1970-talet – som jag fick ett förskottsexemplar av Assars *The Political Economy of the New Left: An Outsider's View* med posten. Vid enstaka pauser från att skriva på min

EDMUND PHELPS

är född 1933 och mottog 2006 Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne för sin ”analys av intertemporal avvägningar i makroekonomisk politik”. Han är numera Director för Center on Capitalism and Society vid Columbia University, där han tidigare var McVickar Professor of Political Economy. Han väckte internationellt uppmärksamhet med boken *Microeconomic Foundations of Employment and Inflation Theory* (1970). Bland hans senare arbeten märks *Mass Flourishing* (2013) och *Dynamism* (2020).
esp2@columbia.edu

Översatt från engelska av Christina Lönnblad.

egen bok penetrerade jag olika delar av denna nya och egenartade volym.

Jag blev ganska imponerad. Mitt första intryck var bokens djärvhet. Ingen, vad jag vet, skrev längre den sortens skrifter. Man skulle behöva gå tillbaka till *Tract on Monetary Reform* av en fyrtioårig John Maynard Keynes eller *Die Gemeinwirtschaft: Untersuchungen über den Sozialismus* av Ludwig von Mises. Jag antog av titeln att det skulle vara en saftig kritik av ”Den nya vänstern”, vad det nu var för något. Men på vissa sidor så uttryckte boken sympati för dess ambitioner. Den hävdade att ”the main contribution of the New Left has been to remind us once more of a number of eternal problems in the political debate – issues of ownership, distribution of income and power, externalities, public participation, and social values in general – aspects which have sometimes tended to disappear from the political debate during the postwar debate, perhaps especially in the United States” (Tobin 1972, s 1217).

Boken utgjorde emellertid till stor del en skarp kritik av bristerna i Den nya vänsterns idéer om hur man bäst skapar ett bra samhälle. Det krävde ”an awareness of the enormous difficulties involved in solving the problems which arise in *any* social and economic system” (Tobin 1972, s 1217). Och, som noterats ovan, så tillämpade han sin expertkunskap inom penning- och finanspolitik, välfärdsprogram och arbetsmarknaden i svenska och internationella debatter.

Det slår mig att Assars tidiga kritik i *Political Economy* av den politik som förespråkades av vad han kallade för Den nya vänstern och hans senare kritik i *Swedish Economic Policy* (Lindbeck 1975) av institutioner och praxis som etablerades på 1930-talet under beteckningen korporatism kom att bli ett ledmotiv genom många av hans böcker och rapporter i Sverige och annorstädes under återstoden av hans långa karriär.

Assar ägnade inte resten av sin karriär åt att bara peka på avvikelser från en klassisk ekonomisk modell och att så tvivel om deras klokhet. I sin bok från 1997, *The Swedish Experiment*, pekade han på ett överväldigande stöd för den uppfattning han framfört redan i början på 1970-talet, att Sveriges ekonomiska utveckling skulle skadas av Den nya vänstern. Det framgår av OECD-data att tillväxten i BNP per capita trots allt inte föll enbart i Sverige under 1970-talet, den föll i västvärlden rent generellt, främst till följd av en avmattning i innovationerna i USA. Men nedgången i Sverige var betydligt större än nedgången i OECD och OECD Europa och pågick en bra bit in på 1980-talet.

Icke desto mindre förstår jag – skandinaver vet detta bättre än jag – att det skedde en kraftfull ansträngning i Sverige, Finland och Danmark någon gång under 1990-talet eller i alla fall ungefär då, för att ge innovationer en renässans – där tillkomsten av Nokia och Spotify är de mest välkända exemplen. Den förnyelsen i näringslivet kan mycket väl ha varit en huvudsaklig källa till att tillfredsställelsen i arbetet hade ökat till en hög nivå 1990 (ungefär samma nivå som hade uppnåtts i USA) och till höga nivåer år 2000 i Finland och Danmark (medan Sverige föll tillbaka).

Med tiden fick jag en känsla av att Assar hade blivit kraftigt irriterad över

vad han ansåg vara dåligt ekonomiskt tänkande bland svenska ledare och politiskt ansvariga. Vid Siena Summer School 1990 deltog han och jag i en session där talaren, vars namn jag inte minns, hävdade att sysselsättningen i hans land skulle ha varit högre om regeringen ingripit för att höja lönenivåerna. Assar blev – med rätta – förbannad över det påståendet, som varken var grundat i klassisk nationalekonomi från Ricardo till Pigou eller keynesiansk nationalekonomi från Keynes till Hicks, Samuelson och Tobin.

Det fanns säkert andra tillfällen när vi var tillsammans på programmet. Jag har ett vagt minne av en tidigare konferens, sannolikt 1985–86, sponsrad av IBM, på en ö i den svenska skärgården, där Assar och jag deltog tillsammans med Jim Mirrlees, James Buchanan, Gary Becker och andra. Jag minns vagt att jag som vanligt var oense med Becker, men jag tror inte att Assar deltog i skärmytslingen.

När Assar gift sig med Solveig, en fantastisk person som gjorde Assar mycket lycklig, åtnjöt min fru Viviana och jag deras sällskap vid deras många besök i New York. Solveig tog fram det bästa hos Assar. De delade sin kärlek till opera med oss och vi har fantastiska minnen av föreställningar på Metropolitan tillsammans med dem.

Hösten 2013 bad Solveig och Assar IFN:s vd, Magnus Henrekson, att arrangera en konferens i Stockholm som byggde på tesen i min nya bok *Mass Flourishing*. Konferensen sändes på TV av Sveriges Television och Solveig var en av kommentatorerna på mitt anförande. Jag tyckte mycket om att vara på scen tillsammans med Solveig. Hon var förträfflig. Assar satte sig mitt i publiken. Jag talade utifrån en mycket noggrant förberedd text för en europeisk bokturné från Zürich och Hamburg till London och Oxford, där jag tog upp föreställningar om det goda livet, värderingar, modernism, vitalitet och vad jag kallade naturliga innovationer (kontra Schumpeters nyföretagande). Det blev en livlig diskussion från golvet. Medan jag i mitt anförande hade hyllat arbetslivet som i princip den enda källan till möjligheter att experimentera, ta initiativ, övervinna hinder och, framföra allt, att skapa – kort sagt att leva ett gott liv – hade Vladimir Kvint i sin presentation sett det goda livet som en passiv njutning av materiellt välstånd. Men diskussionen av dessa och andra frågor blev rörig. Assar blev irriterad och ingrep för att påpeka att kommentatorerna menade olika saker med vissa ord de använde. Det var sista gången jag såg Assar i aktion.

Assar levde sitt liv väl, och hans inflytande i Sverige och utanför dess gränser kommer att leva kvar efter honom.

Keynes, J M (1923), *Tract on Monetary Reform*, Macmillan, London.

Lindbeck, A (1971), *The Political Economy of the New Left: An Outsider's View*, Harper & Row, New York.

Lindbeck, A (1975), *Swedish Economic Policy*, Macmillan, London.

Lindbeck, A (1997), *The Swedish Experiment*, SNS Förlag, Stockholm.

von Mises, L (1932), *Die Gemeinwirtschaft: Untersuchungen über den Sozialismus*, Gustav Fisher Verlag, Jena.

Tobin, J (1972), "Review of *The Political Economy of the New Left: An Outsider's View*", *Journal of Economics Literature*, vol 10, s 1216–1218.

REFERENSER